

”Folkeskolen er i gang med en nødvendig kulturændring”

Der er ikke et eneste element i skolereformen, som der ikke allerede er nogle lærere, der arbejder med. Forskellen er, at der nu bliver nogle måder, *alle* skoler arbejder efter, siger undervisningsminister Christine Antorini.

Af Thorkild Thejsen

Undervisningsministeren har travlt. Meget travlt. Men hun vil meget gerne mødes og tale om skolereformen og om forhandlinger og konflikter før vedtagelsen. ”Send en mail til dem i ministeriet, så finder de en tid,” siger hun.

Der blev også lavet en aftale, men halvanden til to timer ”det kan der slet ikke være tale om”.

”Jeg vil forsøge at finde en time i kalenderen,” er beskeden i departementet. Interviewet foregår den 13. maj, og på grund af et presset program bliver tidsrammen indsnævret til tre kvarter, får jeg at vide. ”Jamen så er det jo sådan,” siger jeg. Og venter.

Da vi forsinker kommer i gang er der røget endnu et kvarter, og Antorini *skal* videre i teksten umiddelbart efter, så nu er der en halv time, får jeg at vide.

Til gengæld kan ministeren speedsnakke, og uden indledende small talk kaster vi os ud i det. Hverken minister, den medfølgende spindoktor eller interviewereren rører den kaffe, der står på bordet.

Hvad er styrkerne ved reformen?

”Det vigtigste er hele grundtanken med en sammenhængende skoledag, hvor eleverne får flere timer og dermed tid til at arbejde med fag og forløb på andre måder. Vi har en god skole for de mange, men vi har stadig en opgave over for børn af en anden etnisk baggrund og dem, hvor den sociale arv slår negativt igennem. Vi har også en udfordring i forhold til at udfordre de dygtigste. Der skal arbejdes med, hvad det er for læringsmiljøer, der skal til, for at vi kan møde meget forskellige børn, og det kræver mere tid sammen. Det pædagogiske arbejde skal hele tiden udvikles, og heldigvis foregår der masser af forsøgs- og udviklingsarbejde i folkeskolen. Men reformen giver en fælles ramme for det”.

”Jeg er optaget af det med tiden, fordi skolen har mistet undervisningstid. Jeg er født midt i tresserne, og siden da har eleverne mistet, hvad der svarer til næsten halvandet års undervisning. Man kan selvfølgelig sige, at bare undervisningskvaliteten er i orden, gør det ikke så meget. Men når man skal arbejde med udeskole, når skolen skal åbne dørene til at forenings-Danmark, når der skal kunne laves tværfaglige forløb – alt det, hvor man arbejder på andre måder - så kræver det, at skolen kan sætte tiden bedre i spil. Så tid til en varieret undervisning er en krumtap for at kunne opfylde folkeskolereformens formål”.

Helt ude af proportioner

Midt under forhandlingerne kom du i slagsmål med nogle forskere om tidskravet?

”Ja, det slagsmål var helt ude af proportioner. Det var en latterlig og ærgerlig diskussion, og desværre var vi mange, der bidrog til, at det blev en underlig, skæv debat. Men at sige, at tid ikke betyder noget, giver altså ingen mening. Så kunne vi jo lige så godt halvere timetallet. Mere tid *i sig selv* gør ikke elever dygtigere, det drejer sig selvfølgelig om flere timer af god kvalitet. Pædagogisk tilrettelagte timer med veluddannede lærere er forudsætningen for, at flere timer er godt for eleverne. Selvfølgelig gør det da en forskel at være sammen med dygtige lærere i flere timer, hvis man skal blive dygtig i skolen. Det er en helt banal betragtning”.

”Det handler om et bredt faglighedsbegreb, som jo også er noget, vi diskuterer i Ny Nordisk Skole. Det handler om, at eleverne skal kunne få sat deres personlige kompetencer i spil, og det brede faglighedsbegreb kan man ikke bare læse sig til. Det er ’learning by doing’, og det kræver, at skolen hele tiden sætter undervisningen i spil på nye måder. Det kræver samarbejde mellem lærerne, samarbejde med pædagogerne og med alle andre”.

Hvad er udfordringen ved at få realiseret reformen?

”Det er, at den kræver en kulturændring i skolen. For at man kan udfolde det med at have mere tid til at arbejde på nye måder og i andre sammenhænge, bliver udfordringen den kulturændring, der skal til. Lærerne skal være på skolen og planlægge undervisningsforløb, hvor læreren ikke går efter, at der er et pensum, som jeg som lærer skal igennem, i stedet planlægger jeg med udgangspunkt i eleven. Nu handler det om, hvad er det for nogle forløb, vi skal lave, så hver enkelt elev når så langt som muligt. Den helt store kulturændring bliver, at man nu arbejder tæt sammen om opgaven”.

”Jeg kan virkelig mærke, at mange lærere stadigvæk synes, at det med tilstedeværelsen på skolen er svært, men jeg håber og tror, at når de for alvor kommer ind i det, så vil de opleve, at det giver fagligheden et boost at arbejde sammen med andre superdygtige lærere og pædagoger. At man vil opleve det som professionelt tilfredsstillende at man arbejder sammen og sætter sine fagligheder i spil. Indtil nu har skolen jo meget været en enkeltmandskultur, ikke fordi der ikke har været teamsamarbejde, men fordi samarbejdet måske i høj grad har været brugt på praktisk tilrettelæggelse omkring klasserne. Nu gælder det samarbejde om udvikling og gennemførelse af pædagogisk-didaktiske forløb – og om sammen at følge op på det”.

”Det er det nye. Men jeg tror ikke, at der er et eneste element i reformen, som der ikke allerede er nogle lærere og skoler, der arbejder med. Forskellen er, at vi nu får en ramme om det, så det bliver nogle måder, *alle* skoler arbejder efter. Det handler også om, at eleven kan forstå, hvad meningen er med aktiviteterne. Forstå, at vi gør det her, fordi vi skal lære det her. Det er også den måde, der gør, at eleven kan se, at det er sådan, jeg kan dygtiggøre mig. Men jeg vil godt understrege, at det *intet* har med ’ansvar for egen læring’ at gøre. Det var en enormt

problematisk pædagogisk strømning, for eleven kan ikke bare tage ansvar for fælles læring. De dygtige lærere i et team har nøglerollen for, at eleven kan udvikle sit potentiale. Men det ændrer ikke ved, at det rykker, når eleven kan se meningen med, at man skal lære noget teori – og så er vi tilbage til 'learning by doing' – hvor eleven ser, hvordan man kan lære, hvis man virkelig står på tæer og får udfordret sit potentiale”.

Superærgeligt sammenfald

Reformens tilblivelse: Kunne I ikke selv på forhånd se de snubletråde, I spændte ud ved at forhandle reform samtidig med overenskomstforhandlingerne?

”Det var da superærgeligt, at det hele faldt oven i hinanden, men overenskomstforhandlingerne ligger jo fast, og da vi lancerede vores folkeskoleudspil i begyndelsen af december 2012, blev det ret godt modtaget - også fra lærerside. Vi havde jo drøftet en del af elementerne inden i det partnerskab, der var etableret, men debatten blev forsuret, da overenskomstforhandlingerne begyndte. Der var mange, der havde aktier i at den endte på den måde, så det hele blev mikset sammen, og man slet ikke kunne adskille arbejdstid og reformindhold”.

”Den der med heldagsskolen fra 8-16, den hænger ved endnu. Når jeg kommer ud på skoler, er der altid nogle elever, der spørger til, hvorfor i alverden jeg vil have, at de skal gå i skole hele dagen. Men så kan jeg sige til 8.-klasserne, at de nok får fri senest klokken 15, og at de små elever slipper en time før. Den diskussion har fyldt meget og i en periode overskygget indholdsdelen. Heldigvis er det ved at ændre sig. Det der med at bevæge sig hver dag har jo været et ønske længe hos rigtig mange. Fremmedsprog tidligere ligeså. Og at åbne skolen mod omverden har i årtier været et element i den pædagogiske debat om, hvordan skolen møder meget forskellige børn. Nu oplever jeg heldigvis, at den indholdsdiskussion begynder at komme tilbage, for det jo er det, de sidder og planlægger til næste skoleår”.

Den gamle fysiklærer

Men har den erfarne fysik-kemilærer ikke nogle fagligt gode grunde til at sige, at det virker som noget flip, at han nu skal tænke i bevægelse og samarbejde?

”Jeg kan godt forstå, at det er en stor omvæltning i måden at arbejde på; sådan er det jo på alle arbejdspladser, hvor der sker ændringer. Det er en meget gammel pædagogisk strømning, at vi gerne vil lære eleverne, at de skal kunne arbejde problemorienteret sammen og sætte deres ressourcer i spil i forhold til hinanden og til stoffet. Der er noget af det, danske elever får med sig fra skolen, fordi det er noget, man skal kunne som borger og ude på arbejdspladserne”.

”Moderne virksomheder arbejder på den måde, og den arbejdsmetode skal selvfølgelig også afspejles i den viden-arbejdsplads, som en skole er. Derfor må jeg bare sige til den gamle fysiklærer: 'Jeg kan godt forstå, at du synes, at det er svært, men prøv at se det som en mulighed. Se, hvad du kan sætte fagligt i spil i forhold til nogle af dine lærerkolleger, og

hvordan de kan sættes noget i spil i forhold til din faglighed'. Det er noget af det, vi vil have, at børnene skal kunne med hinanden - og med det faglige. Det skal professionelle voksne *hele* uddannelsessystemet også praktisere".

Det skulle finansieres

I regeringen må I tidligt have set, at det kunne give problemer, at KL skulle skaffe noget af finansieringen ved overenskomsten?

"Vi diskuterer, hvordan vi kan løfte den kvalitet, vi gerne vil have, i forhold til alle offentlige områder. I den sammenhæng synes vi, at det er vigtigt, at lærerne er mere sammen med eleverne, og den udfordring kan kun klares ved overenskomsterne. Jeg synes, at det er fair, at regeringen har den holdning. Det var fuldstændig den samme situation på gymnasierne, hvor man lavede en aftale, der gjorde, at gymnasieeleverne skulle undervise lidt mere. Desværre gik der konflikt i den på folkeskoleområdet".

Havde I enten skulle finde pengene et andet sted eller opgive reformen, hvis I ikke havde fået afskaffet arbejdstidsaftalen?

"Sådan er det i enhver politisk proces: Skal man skære noget til, med de penge man har, eller kan der findes andre penge til den opgave, der skal løses? Men for at kunne gennemføre den mere sammenhængende skoledag var det vigtigt, at lærerne i højere grad gennemførte undervisningsforløb med hinanden, og det skulle finansieres. Det var vores udgangspunkt, og det lagde vi offentligt frem".

"Novembermødet"

SF's Anette Vilhelmsen siger, at det var næsten forudsigeligt, at det ville gå galt i processen, og at I derfor drøftede en bredere dagsorden med KL end overenskomsten. Så I må have lavet en aftale mellem KL og jer om at de skaffede tidsfinansieringen, og så lavede I en reform? Var det det, der skete den 13. november 2012?

"Jeg snakker rigtig meget med KL, det gør jeg løbende, og det har jeg gjort både før og efter mødet i november 2012. KL er en central aktør i forhold til udvikling af folkeskolen. Selvfølgelig i forhold til overenskomsterne, men det er jo kun hver andet år. Der er så meget hokusfokus om det møde, men vi har haft mange møder med KL - og med gode grunde. Vi kom med et kæmpestort folkeskoleudspil, KL kom med sit eget udspil, og så kørte der overenskomstforhandlinger, som vi da også havde fælles interesse i at drøfte. Men det er ikke det samme som at aftale en drejebog for et stort komplot, som man nogle gange skulle tro, når man hører udlægningen fra Danmarks Lærerforening".

"Det har desværre været ødelæggende for diskussionen af de forskellige enkeltelementer. Danmarks Lærerforening er optaget af løn og arbejdsvilkår for sine medlemmer, det skal den jo være. Men det var så ærgerligt, at de gjorde det umuligt at tale om indhold i udviklingen af folkeskolen".

Hele fire ministre og departementschefen fra Statsministeriet og Finansministeriet for at koordinere en overenskomst? I må sgu da også have snakket om noget andet?

”Topdepartementscheferne er altid med til den type møder. Perspektivet med en kæmpe stor folkeskolereform og tre regeringspartier, som også mener noget forskelligt om skolen, gjorde det vigtigt at stå last og brast som ministre. Derfor skulle lederne for de tre partier selvfølgelig være med, og jeg var der som fagminister. Som ejere af folkeskolen er KL den vigtigste part i forhold til, hvordan det hele skal rulles ud, og nu, hvor vi er på den anden side af arbejdstidsdiskussionen, er det kommunerne, der, sammen med de enkelte skoler, har den helt store opgave med at sikre, at rammen i forhold til reformen er klar til 1. august”.

”Så selvfølgelig snakkede vi da sammen i den konstellation, så alle parter hele tiden var med i, hvordan forløbet blev. Vi havde brugt rigtig lang tid til at forberede udspillet, derfor var det også vigtigt, at vi hele tiden havde en god fornemmelse af, at vi gik ad det spor, som vi havde lagt i fællesskab. Selv om SF er trådt ud, har de stadig den særlige rolle, så når vi ruller ud med skolereformen, drøfter vi det med dem, fordi de står bag hele indholdsreformen – ligesom vi drøftede og drøfter det med KL”.

En stor ændring – også for os selv

Finansministeriet følger implementeringen af folkeskolereformen, hvorfor er det ikke dig og KL og Lærereforeningen? Hvorfor skal Finansministeriet være med til sådan noget?

”Det er os, der sidder ved bordenden i forhold til denne her implementeringsenhed, vi har etableret ...”

Hvorfor er Finansministeriet med?

”Selvfølgelig er Finansministeriet med! Det er et nøgleministerium i forhold til alt, hvor der skal rulles noget ud, der koster penge. Og vi har trods alt sat over fire milliarder kroner af samlet, så selvfølgelig er de med. Og så var der den der latterlige McKinsey-debat. Det eneste, vi brugte McKinsey til, var i diskussionen om, hvordan vi skulle organisere os internt, for det var jo en ret stor øvelse. Normalt arbejder ministerier sådan, at vi skal komme med reformudspil, som vi skal være gode til at lande i en bred kreds, så vi kan få økonomien med og få lovgivningen vedtaget. Så stopper det. Det, vi har besluttet nu, er, at vi skal være meget mere aktive med at være ude i marken og understøtte processen også i forhold til indholdet. Det er vi blandt andet med korpset af læringskonsulenter”.

”Kvalitets- og Indholdsstyrelsen skal ikke mere være kontrollerende og slå skoler og kommuner oven i hovedet. Den skal rådgive, hvis der er problemer - rådgive decentralt om, hvordan de kan løfte kvaliteten. Det er en stor ændring, også for os selv, fordi ministeriet tidligere i højere grad har set sig som kontrollør, når lovgivningen er vedtaget. Den omorganisering har McKinsey hjulpet os med, og samarbejdet stopper i juni, for så har vi etableret vores kontor, og så er det os selv, der laver al den decentrale rådgivning”.

»Give dem lyst til at lære mere«

Med 2006-formålsparagraffen opgav I formuleringen om, at skolen skal »fremme elevernes tilegnelse«. Nu skal den »give« dem kundskaber, og så den anden del, at nu skal man »forberede eleverne til videreuddannelse«. Det var du helt enig i, har Haarder sagt?

”Jeg vil nu hellere fremhæve en tredje ting, som jeg var rigtig glad for, at vi fik med, nemlig formuleringen ’give dem lyst til at lære mere’. Folkeskolen er netop startskuddet. De skal være glade for at lære fra første skoledag. Det er de fleste elever også, og de skal være endnu gladere, når de er færdige med skolen og skal i gang med at gennemføre en ungdomsuddannelse. For perspektivet med fortsat at have lyst til at lære er vigtigt”.

Men det, at I ændrede formålet fra at »fremme tilegnelsen« og til at »give« kundskaber, det har rektor Stefan Hermann fra Metropol og andre kaldt en gammeldags pædagogisk tankemåde.

”Jeg synes, at den debat, der dengang var mellem fagfolk, var helt ude af proportioner. Come on, det har aldrig været meningen, at vi skulle tilbage til en ’tankpasserpædagogik’, hvor læreren hælder viden ned i hovedet på eleven. Jeg må da også konstatere, at det ikke blev konsekvensen af den nye formålsparagrafændring ude i folkeskolen. Det var små ændringer, der skete i folkeskolens formål. Hvis det havde stået til mig, skulle vi ikke have lavet de småændringer, men skulle have nedsat en formåls-kommission. Vi skulle give tid, have en grundig debat og så på baggrund af det sige: Hvordan skal fornyelsen af folkeskolens formålsparagraf være?”

Du taler om småting, men professor Ove Kaj Petersen læser ændringerne som radikale. Der står nu, mener han, at skolen skal lære eleverne at stå livslangt til rådighed for arbejdsmarkedet i konkurrencestaten.

”Det handler altså ikke kun om at stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Man skal uddanne sig til både at blive medborger og medarbejder. Skolen skal også give dem ’tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle’, og den skal ’forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre’. Det er supervigtigt. Tidligere stod der måske ikke så tydeligt, at folkeskolen ikke er noget i sig selv, nu står der, at den også er afsæt til videre uddannelse, og at man på et tidspunkt skal være medarbejder. Det så jeg ikke som en af de store, principielle ændringer”.

Men Ove Kaj Petersen udlagde det som afsæt til konkurrencestaten?

”Og jeg konstaterer bare, at efter at den formålsparagraf blev vedtaget for syv år siden, har der ikke været nogen debat om den. Jeg er sikker på, at hvis den havde fået de grufulde konsekvenser, som nogle mente, den ville få, så havde vi haft en voldsom debat, men der har ikke været et folkekrav uden for den pædagogiske verden om, at vi skulle ændre formålsparagraffen”.

”Noget helt andet er så, at jeg synes, at vi burde kigge på folkeskolens formål med friske øjne og få paragraffen analyseret og diskuteret grundigt igennem og så få vedtaget nogle nye, mere sammenhængende formuleringer i stedet for at lave småændringer”.

Samtalen med Christine Antorini foregik i maj 2014 som baggrundsinterview til bogen »Lærernes kampe – kampen for skolen«, og teksten blev godkendt af ministeren uden ændringer umiddelbart efter.